

MUZYKA

Cele kształcenia - wymagania ogólne

- I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.
- II. Uczeń indywidualnie i zespołowo muzykuje, tworzy i improwizuje proste struktury dźwiękowe i układy ruchowo-taneczne, przedstawia cechy i charakter wykonywanych utworów werbalnie i pozawerbalnie, rozwijając swoje zdolności i umiejętności muzyczne, preferencje oraz umiejętności wartościowania wytworów kultury.
- III. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.
- IV. Uczeń rozumie podstawowe pojęcia i terminy muzyczne niezbędne w praktyce wykonawczej, percepcji oraz prowadzeniu rozmów o muzyce, poszukiwaniu informacji i twórczym działaniu, dostrzegając przy tym wzajemne relacje między nimi.
- V. Wiedza o kulturze muzycznej, narodowym i światowym dziedzictwie kulturowym.
- VI. Uczeń interpretuje zjawiska związane z kulturą muzyczną, słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru, jest świadomym odbiorcą sztuki.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

1. W zakresie śpiewu. Uczeń:

- 1) śpiewa ze słuchu lub/i z wykorzystaniem nut (w zespole, solo, a cappella, z akompaniamentem) minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym:
  - a) piosenki z repertuaru dziecięcego, młodzieżowego, popularnego i ludowego,
  - b) wybrane pieśni (w tym artystyczne i patriotyczne),
  - c) kanony;
- 2) poprawnie śpiewa z pamięci, zachowując należyłą postawę, hymn państwowy "Mazurek Dąbrowskiego";
- 3) śpiewa, dbając o emisję i higienę głosu, stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i inne, zachowując naturalne właściwości głosu;
- 4) wykonuje solo lub w zespole "rapowanki", rytmiczne recytacje itp.;
- 5) tworzy z pomocą nauczyciela i samodzielnie:
  - a) struktury melodyczne,
  - b) sygnały dźwiękowe (w kontekście danej tonalności),
  - c) prosty dwugłos (burdon, ostinato, głos towarzyszący górny lub dolny),
  - d) głosowe ilustracje dźwiękowe (onomatopeje) do scen sytuacyjnych, tekstów literackich i obrazów;
- 6) improwizuje wokalnie oraz tworzy - pod kierunkiem nauczyciela i samodzielnie - różnorodne wypowiedzi muzyczne według ustalonych zasad.

2. W zakresie gry na instrumentach. Uczeń:

- 1) gra na instrumentach ze słuchu lub/i przy pomocy nut (w zespole lub/i solo) na jednym lub kilku instrumentach melodycznych (do wyboru np. flet podłużny, flażolet /flecik polski/, pianino, keyboard, gitara, dzwonki, metalofon, ksylofon i inne) oraz perkusyjnych niemelodycznych:
  - a) schematy rytmiczne,
  - b) melodie,
  - c) proste utwory,
  - d) akompaniamenty;
- 2) gra na wybranym instrumencie melodycznym Hymn Europy (instrumentalną wersję "Ody do radości" L. van Beethovena);
- 3) odtwarza gestodźwiękami proste rytmy i schematy rytmiczne;
- 4) tworzy z pomocą nauczyciela i samodzielnie:
  - a) proste struktury rytmiczne,
  - b) swobodny akompaniament rytmiczny i melodyczny,
  - c) instrumentalne ilustracje dźwiękowe do scen sytuacyjnych, tekstów literackich i obrazów;

- 5) improwizuje oraz tworzy - pod kierunkiem nauczyciela lub/i samodzielnie - różnorodne wypowiedzi muzyczne według ustalonych zasad, z użyciem dostępnych lub wykonanych przez siebie instrumentów.
3. W zakresie ruchu przy muzyce. Uczeń:
  - 1) odtwarza ruchem proste rytmy i schematy rytmiczne;
  - 2) wykonuje podstawowe kroki, figury i układy taneczne:
    - a) polskich tańców narodowych: poloneza, kujawiaka i krakowiaka,
    - b) wybranych tańców ludowych (szczególnie własnego regionu),
    - c) wybranych tańców różnych narodów,
    - d) wybranych tańców towarzyskich (fakultatywnie);
  - 3) improwizuje za pomocą gestu i ruchu oraz tworzy ilustracje ruchowe do muzyki.
4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:
  - 1) świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub/i w całości):
    - a) reprezentatywnych dla kolejnych epok (od średniowiecza do współczesności),
    - b) muzyki jazzowej i rozrywkowej,
    - c) polskich pieśni artystycznych i patriotycznych,
    - d) utworów ludowych w postaci oryginalnej i artystycznie opracowanej;
  - 2) rozpoznaje ze słuchu:
    - a) brzmienie instrumentów muzycznych,
    - b) brzmienie głosów ludzkich: sopran, alt, tenor, bas,
    - c) podstawowe formy muzyczne: AB, ABA, ABA₁, rondo i wariacje,
    - d) polskie tańce narodowe,
    - e) aparat wykonawczy: solista, zespół kameralny, chór, orkiestra, big-band i zespół folkowy;
  - 3) rozpoznaje i analizuje utwory muzyczne określając ich elementy, nastrój i charakter, formułuje wypowiedzi, stosując pojęcia charakterystyczne dla języka muzycznego;
  - 4) przedstawia słuchaną muzykę za pomocą środków pozamuzycznych (łączy muzykę z innymi obszarami wiedzy):
    - a) odzwierciedla graficznie cechy muzyki i strukturę form muzycznych,
    - b) rysuje, maluje oraz układa teksty do muzyki,
    - c) werbalizuje emocje i odczucia,
    - d) opisuje słowami cechy i charakter słuchanych utworów.

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

1. Uczeń zna, rozumie i wykorzystuje w praktyce:
  - 1) podstawowe pojęcia i terminy muzyczne (pięciolinia, klucz, nuta, pauza, wartość rytmiczna, dźwięk, gama, akord, akompaniament) oraz zależności między nimi;
  - 2) określa podstawowe elementy muzyki (rytm, melodię, harmonię, agogikę, dynamikę, kolorystykę, artykulację).
2. Uczeń odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej:
  - 1) nazywa dźwięki gamy, rozpoznaje ich położenie na pięciolinii;
  - 2) różnicuje wartości rytmiczne nut i pauz;
  - 3) zna skróty pisowni muzycznej: repetycja, volty, da capo al fine;
  - 4) zna podstawowe oznaczenia: metryczne, agogiczne, dynamiczne i artykulacyjne oraz fermatę;
  - 5) potrafi posługiwać się symboliką beznutową (np. tabulaturą, fonogestyką, uproszczoną fonogestyką, tataizacją).
3. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje podziału:
  - 1) instrumentów muzycznych ze względu na źródło dźwięku - nazywa i charakteryzuje je;
  - 2) głosów ludzkich (sopran, alt, tenor, bas) oraz technik wokalnych (np. śpiew estradowy, śpiew biały, jodłowanie i inne);
  - 3) aparatu wykonawczego (solista, zespół kameralny, chór, orkiestra, big-band, zespół folkowy).
4. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje charakterystyki:

- 1) muzyki ze względu na jej rodzaj (wokalna, instrumentalna, wokarno-instrumentalna, artystyczna, rozrywkowa, ludowa oraz do wyboru: sakralna, filmowa, teatralna i inne);
- 2) stylów muzycznych (do wyboru: pop, rock, jazz, folk, rap, techno, disco, reggae i inne);
- 3) form muzycznych: budowa okresowa, AB, ABA, ABA₁, kanon, rondo, wariacje, pieśń, opera, balet, operetka, musical, koncert, symfonia;
- 4) faktury muzycznej: homofoniczna, polifoniczna.
5. Uczeń określa charakterystyczne cechy:
  - 1) polskich tańców narodowych: poloneza, mazura, kujawiaka, oberka, krakowiaka;
  - 2) wybranych polskich tańców ludowych z uwzględnieniem własnego regionu;
  - 3) wybranych tańców towarzyskich i współczesnych.
6. Wymienia nazwy epok w dziejach muzyki (średniowiecze, renesans, barok, klasycyzm, romantyzm, muzyka XX w.) oraz potrafi wskazać kompozytorów reprezentatywnych dla nich.
7. Porządkuje chronologicznie postacie kompozytorów: np. Mikołaj Gomółka, Jan Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Wolfgang Amadeusz Mozart, Ludwig van Beethoven, Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko, Karol Szymanowski, Witold Lutosławski, Wojciech Kilar, Henryk Mikołaj Górecki, Krzysztof Penderecki i inni.
8. Potrafi uzasadnić własne preferencje muzyczne, argumentując swoje wybory.
9. Tworzy, odtwarza i zapisuje muzykę przy użyciu dostępnych technologii.

III. Kultura muzyczna, narodowe i światowe dziedzictwo kulturowe. Uczeń:

- 1) zna repertuar kulturalnego człowieka, orientując się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej;
- 2) zna i wymienia instytucje upowszechniające kulturę muzyczną we własnym regionie, kraju i na świecie oraz ich działalność, a także śledzi wydarzenia artystyczne;
- 3) poszukuje informacji o muzyce w wydawnictwach książkowych, multimedialnych i innych dostępnych źródłach;
- 4) poznaje przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu;
- 5) wyszukuje nagrania z literatury muzycznej w celu zilustrowania twórczości kompozytorów, cech epoki, charakterystyki stylów, przygotowując prezentacje lub/i, muzyczne portfolio;
- 6) uczestniczy w tworzeniu artystycznych projektów edukacyjnych o charakterze interdyscyplinarnym (również z wykorzystaniem technologii informacyjnej);
- 7) angażuje się w kreowanie kultury artystycznej swojej szkoły i najbliższego środowiska;
- 8) uczestniczy realnie lub wirtualnie w różnorodnych wydarzeniach muzycznych;
- 9) stosuje zasady wynikające ze świadomego korzystania i uczestniczenia w dorobku kultury muzycznej: odpowiednie zachowanie podczas koncertu, przedstawienia operowego itp., tolerancja dla preferencji muzycznych innych osób oraz szacunek dla twórców i wykonawców.

Warunki i sposób realizacji

Podczas organizowania procesu dydaktyczno-wychowawczego należy pamiętać, że działania praktyczne muszą dominować nad zagadnieniami teoretycznymi. Wszelkie wiadomości z zakresu teorii i historii muzyki stanowią ich uzupełnienie.

Do prawidłowego prowadzenia zajęć z muzyki ważne jest, aby pracownia była wyposażona w:

- 1) instrumenty muzyczne: perkusyjne niemelodyczne i melodyczne, instrument lub instrumenty klawiszowe (akustyczne lub elektroniczne), instrumenty dęte, instrumenty strunowe;
- 2) tablicę z pięciolinia, rzutnik multimedialny i ekran lub tablicę multimedialną;
- 3) sprzęt do odtwarzania, nagrywania i nagłaśniania dźwięku, komputer z oprogramowaniem muzycznym (np. edytory tekstu muzycznego, obróbki cyfrowej dźwięku, ministudio muzyczne itp.) i z dostępem do internetu;
- 4) bibliotekę muzyczną (nuty, śpiewniki, podręczniki), fonotekę i filmotekę;
- 5) plansze dydaktyczne (papierowe lub multimedialne).

Monitorując rozwój muzyczny uczniów, nauczyciel powinien zaproponować dostosowaną odpowiednio ofertę zajęć pozalekcyjnych, a w szczególnych przypadkach, w porozumieniu z rodzicami, skierować dziecko do placówki kształcenia artystycznego.

Szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z muzyką "na żywo" poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych, organizowanych w szkole i poza szkołą oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów. Lekcje szkolne mogą być uzupełniane innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- 1) udział w koncertach, przedstawieniach i audycjach muzycznych;
- 2) lekcje w salach koncertowych, szkołach muzycznych, muzeach;
- 3) współtworzenie koncertów, prezentacji, imprez muzycznych;
- 4) organizowanie, propagowanie i udział w koncertach typu "dzieci - dzieciom";
- 5) udział w projektach interdyscyplinarnych klasowych i szkolnych;
- 6) spotkania z artystami;
- 7) poznawanie lokalnego folkloru muzycznego i jego twórców, w miarę możliwości współtworzenie kultury regionalnej w powiązaniu z instytucjami zajmującymi się upowszechnianiem kultury i sztuki;
- 8) udział w przeglądach, festiwalach i konkursach muzycznych.

Należy zachować szczególną dbałość o jakość edukacji muzycznej warunkowaną wielością i różnorodnością doświadczeń w zakresie śpiewu, gry na instrumentach, tworzenia i improwizowania muzyki, kreatywności muzycznej, słuchania i percepcji muzyki oraz ruchu z muzyką i tańca. Wszelka aktywność muzyczna prowadzi do zdobycia niezbędnych wiadomości teoretycznych przez uczniów.

Rodzaj aktywności muzycznej powinien być elastycznie dostosowany do indywidualnych predyspozycji każdego ucznia.

Realizacja zajęć winna umożliwiać każdemu uczniowi rozwijanie kreatywności oraz kompetencji społecznych, takich jak: współdziałanie, współodpowiedzialność, umiejętność prezentacji osiągnięć indywidualnych i zespołowych, pełnienie różnorodnych funkcji w grupie, tolerancję dla gustów i upodobań oraz tradycji kulturowych odmiennych od własnych.